

2. Кузьмин Е. С. Социально-психологические методы регулирования взаимоотношений в трудовом коллективе [Текст] / Е. С.Кузьмин, И. П.Волков, А.Л. Свенцицкий // Проблемы разработки планов развития на промышленных предприятиях / под общ. ред. В. В. Блинова. – Л. : Наука, 1967. – С. 60-73.

3. Парыгин Б. Д. Социально-психологический климат коллектива: пути и методы изучения [Текст] / под ред. В. А. Ядова. – СПб. : Наука, 1981. – 190 с.

4. Пшенична Л. В. Керівник навчального закладу : навч. посіб./ Л. В. Пшенична. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 520 с.

УДК 378:37.09:94(477)

ДОНІ І. С., КОБАЛЬ В.І.,
Мукачівський державний університет

КРЕДИТНО-MOДУЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Організація освітнього процесу у сучасних закладах вищої освіти здійснюється в рамках Європейської кредитно-трансферної системи освіти, запровадження якої було зумовлено особливостями соціально-економічного та політичного розвитку України на початку ХХІ ст., входженням нашої держави у світовий та європейський освітній і науковий простір. Цей процес був не простим і не однозначним і тому доречним, на нашу думку, є проведення історико-педагогічного аналізу запровадження у систему вищої освіти України кредитно-модульної системи навчання.

Нові реалії початку ХХІ ст., інтеграція України у світовий освітній простір потребували створення нової системи освіти, якій притаманні, з одного боку, особливості національного характеру, з іншого – відповідність міжнародним критеріям і вимогам. За умов високого динамізму розвитку науки й освіти, стрімкого оновлення системи знань на перший план виступають завдання перегляду змісту, форм і методів навчання, орієнтації вищої освіти на особистість студента, запровадження нових технологій, що забезпечували би високу якість підготовки випускників вищої школи.

Однією з умов входження України в єдиний європейський освітній простір стало введення в систему вищої освіти України основних ідей, сформульованих Болонською декларацією, яку підписали 29 міністерств європейських країн, що визначила загальні вимоги, критерії і стандарти національних систем вищої освіти для створення єдиного європейського простору вищої освіти, зокрема кредитно-модульної системи (КМС), тобто форми організації освітнього процесу, яка базується на поєднанні модульних технологій і використанні залікових одиниць (залікових кредитів) та передбачає можливість складання індивідуальних навчальних планів для окремих студентів.

Міністерством освіти і науки України було розроблено нормативну базу з питань кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Видано наказ МОН України №812 від 20.10.2004 р. «Про особливості впровадження

кредитно-модульної системи організації навчального процесу» та № 774 від 30.12.2005 р. «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу», Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових елементів, розроблені на виконання наказу МОН № 943 від 16.10.2009 р. «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи», які є організаційно-правовою основою для широкого впровадження «Європейської кредитно-трансферної системи» у всіх вищих навчальних закладах України. Як бачимо, склалася ситуація, коли одночасно діяли три нормативні документи, які безпосередньо стосувалися питань, пов'язаних із організацією освітнього процесу у закладах вищої освіти. При цьому ціла низка ключових елементів двох останніх, обов'язкових для виконання, документів не повністю узгоджувалися між собою та викликали колізії при їх практичному запровадженні.

Перехід закладів вищої освіти України на кредитно-модульну технологію навчання (КМТН), як ми вже зазначали вище, викликав широке обговорення у викладацькому середовищі і, разом з перевагами, виявив ряд її недоліків порівняно із традиційною системою навчання, а саме: випадіння декількох навчальних тижнів у разі їхнього використання на модульні контрольні, збільшення обсягів самостійної роботи студентів за рахунок скорочення кількості годин лекційних і практичних навчань, зниження якості підготовки фахівців, недостатня методична забезпеченість навчального процесу; масове впровадження тестової системи призводить до отримання неякісних і поверхневих знань; необґрунтовано завищені вимоги до документального оформлення супроводу навчального процесу, зокрема структури і правил ведення індивідуального навчального плану студента, необхідності оформлення результатів атестації одночасно за трьома шкалами; виставлення підсумкових оцінок, особливо з дисциплін, що завершуються екзаменом, тільки на основі арифметичної суми результатів поточного контролю без проведення екзамену. Це не лише призводить до зниження якості підготовки фахівців, а й прямо суперечить рекомендаціям основних документів Європейського простору вищої освіти («Стандарти і рекомендації для гарантії якості у вищій освіті», «Довідник користувача ЄКТС», матеріали проекту «Тюнінг»). Хоча, з іншого боку, КМТН повинна стимулювати студентів до систематичного навчання впродовж семестру, що є більш ефективним, бо забезпечує сформованість у тих, хто навчається, цілісного міцного знання, ґрунтовних умінь і навичок, ніж навчання час від часу, для екзамену (заліку), що було досить поширеною практикою до запровадження КМТН.

Разом з тим, частина студентів бажали б більше займатися з викладачами на практичних і лабораторних заняттях. Ефективнішому впровадженню КМТН, на їх думку, заважає відсутність єдиних вимог для навчальних дисциплін (42 %), психологічна невідповідність студентів (39 %), формальне ставлення викладачів до оцінювання знань, зменшення можливості індивідуальної роботи викладачів зі студентами.

Практика роботи закладів вищої освіти, починаючи з 2005 року показала, що кредитно-модульна система в тому вигляді, у якому її було впроваджено в більшості закладів вищої освіти України, потребувала вдосконалення або ж відмови від неї. Адже труднощі адаптації вищої освіти України до вимог Болонського процесу заважали досягненню найвищої мети – якісної підготовки висококваліфікованого фахівця в будь-якій науковій галузі. Тому наказом Міністерства освіти і науки України від 17.09.2014 р. № 1050 було скасовано Наказ від 30.12.2005 р. № 774 «Про впровадження кредитно-модульної системи організації учбового процесу». Таке рішення було прийнято у зв'язку з набранням чинності Закону України «Про вищу освіту» і з метою забезпечення академічної автономії закладів вищої освіти.

Отже, сьогодні актуальним залишається питання необхідності подальшого вдосконалення підготовки як студентів, так і викладачів закладів вищої освіти України, для того щоб у складний період освітніх інтеграційних процесів максимально зберегти позитивні надбання національної системи освіти та ефективно використати досвід європейських країн задля підготовки мобільного, творчого фахівця високої кваліфікації.

УДК 371.32+81'24

ДОРОШ Д. П., КУЗЬМА-КАЧУР М. І.,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Проблема взаєморозуміння різних народів залишається гострою і нині. Однією з причин таких труднощів вважаються особливості різних культур, що виникли за певних історичних умов. Нині велика увага приділяється формуванню комунікативної компетентності як здатності взаємодіяти і вступати в контакти у відповідності з нормами й культурними традиціями народу, представниками якого вони є. Тому важливо формувати полікультурну толерантність, починаючи з молодшого шкільного віку. М. Горват виокремила такі завдання: навчати розуміти й визнавати інших людей; знаходити шляхи взаємодопомоги і взаємодії; використовувати мирні засоби для розв'язання конфліктів; сформувати навички для самостійного пізнання світу; виховувати моральні якості особистості: доброту, співчуття, чуйність, милосердя, дружелюбність [3].

Педагоги розглядають процес виховання толерантності як цілеспрямоване збагачення особистості позитивним досвідом толерантності, тобто спеціальне створення таких умов, такого середовища, яке б ставило суб'єкта перед необхідністю взаємодіяти з іншими людьми, якими б вони з точки зору цього суб'єкта не були. Саме в такому середовищі, в умовах постійної взаємодії і відбувається взаємне збагачення досвідом толерантності, що створює певну емоційно забарвлену моральну і одночасно інтелектуальну

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>